

Bir Üçüncü Basamak Hastanesinde Kullanılmakta Olan Dermatoloji ve Kozmetoloji Onam Formlarının Okunabilirlik Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Kesitsel Bir Çalışma

A Cross-Sectional Study on the Readability Levels of Dermatology and Cosmetology Consent Forms Used in a Tertiary Hospital

Seçil SOYLU^a, Furkan BOZKURT^a

^aAfyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Deri ve Zührevi Hastalıkları AD, Afyonkarahisar, Türkiye

ÖZET Amaç: Onam formları, hekimleri medikolegal açıdan korumak için oldukça önemlidir. Hastalar, aydınlatılmış onam sonrası yazılı bir metni imzalayarak girişimsel işlemleri kabul etmiş olurlar. Bir metnin hangi eğitim düzeyi için okunabilir olduğundan söz etmek için “okunabilirlik” terimi kullanılmaktadır. Çalışmamızda, deri ve zührevi hastalıkları ana bilim dalı ve kozmetoloji polikliniklerinde kullanılan olan onam formlarının okunabilirlik açısından değerlendirilmesi ve onam formlarının okunabilirlik düzeyinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Bu çalışmada, Türkçe metinler için başlıca formül olarak bilimsel etkinliği kanıtlanmış olan Ateşman ile Bezirci ve Yılmaz tarafından üretilen iki farklı okunabilirlik indeksleri kullanılmıştır. Hastanemizde kullanılmakta olan dermatoloji ve kozmetoloji onam formları, iki alt grup olarak değerlendirmeye alınmıştır. **Bulgular:** Dermatoloji ve kozmetoloji bölümlerinde kullanılmakta olan toplam olarak değerlendirilen 24 onam formu Bezirci-Yılmaz okunabilirlik indeksine göre ortalama 16,30±9,30 puan alırken yaklaşık 16 yıllık eğitimle okunabilir olduğu bulunmuştur. Ateşman okunabilirlik formülüne göre ise ortalama 39,90±10,50 puana karşılık gelecek şekilde üniversite düzeyinde eğitimle onam formlarının okunabilir oldukları tespit edilmiştir. Yapılan alt grup analizlerinde, dermatoloji onam formları ile kozmetoloji onam formları okunabilirlik düzeyleri arasında hem Bezirci-Yılmaz hem de Ateşman Okunabilirlik İndeksine göre istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamıştır (p=0,297, p=0,881). **Sonuç:** Hasta onam formlarının kolay okunabilir olması gerekmektedir. Kullanılan söz konusu dermatoloji ve kozmetoloji onam formlarının okunabilirlik düzeyinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızla Türkiye’deki dermatoloji kliniklerinde kullanılmakta olan onam formlarının çok merkezli olarak okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi önerilir.

ABSTRACT Objective: Consent forms are crucial in protecting physicians from a medico-legal standpoint. Patients give their consent for interventional procedures by signing a written document after being informed. The term “readability” is used to determine the level of education required to understand a text. The aim of our study was to evaluate the readability of consent forms used in the department of dermatology and venereology and cosmetology clinics and to determine their readability level. **Material and Methods:** In this study, two different readability indexes, Ateşman and Bezirci-Yılmaz, which have been proven to be effective for Turkish texts, were used. The consent forms used in our hospital were evaluated as two subgroups. **Results:** The total of 24 consent forms used in the dermatology and cosmetology departments had an average score of 16.30±9.30 according to the Bezirci-Yılmaz readability index, indicating that they were readable with approximately 16 years of education. According to the Ateşman readability formula, the consent forms were found to be readable with university-level education, with an average score of 39.90±10.50. In subgroup analyses, there was no statistically significant difference in the readability levels of the dermatology and cosmetology consent forms according to both the Bezirci-Yılmaz and Ateşman Readability Indexes (p=0.297, p=0.881). **Conclusion:** Patient consent forms should be easily readable. The consent forms used in dermatology and cosmetology were found to have a very low readability level. Our study suggests that a multi-center evaluation and improvement of the readability level of consent forms used in dermatology clinics in Türkiye is necessary.

Anahtar Kelimeler: Dermatoloji; okunabilirlik; sağlık hizmetlerinin hasta onamı; bilgilendirilmiş onam formları; dermatolojik cerrahi işlemler

Keywords: Dermatology; readability; patient acceptance of healthcare; informed consent forms; dermatologic surgical procedures

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Soylu S, Bozkurt F. Bir üçüncü basamak hastanesinde kullanılmakta olan dermatoloji ve kozmetoloji onam formlarının okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi üzerine kesitsel bir çalışma. Türkiye Klinikleri J Dermatol. 2024;34(3):107-12.

Correspondence: Seçil SOYLU

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Deri ve Zührevi Hastalıkları AD, Afyonkarahisar, Türkiye

E-mail: soylu.se@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Dermatology.

Received: 11 Jun 2024

Received in revised form: 02 Dec 2024

Accepted: 08 Dec 2024

Available online: 11 Dec 2024

2146-9016 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Bir metnin okuyucu tarafından anlaşılabilir olmasını tanımlamak için okunabilirlik tanımı kullanılır. Günümüzde bir metnin okunabilirliği matematiksel yöntemlerle objektif olarak ölçülebilmektedir.¹ Metinlerin okunabilirlik düzeyini değerlendirmek için metinde geçen cümlelerin kaç kelimedenden oluştuğu, kaç heceli kelimelerin ağırlıkla kullanıldığı, soyut sözcüklerin, mesleki terimlerin kullanım sıklığı gibi parametreler kullanılır. Bu şekilde başlıca okunabilirlik ölçütü olarak kabul edilebilecek 40'tan fazla formül geliştirilmiştir.² İlk okunabilirlik formülü olan Fresch Kolay Okuma Skoru 1948 yılında oluşturulmuş olup, okunabilirliğin hesaplamasında kelime sayısının cümle sayısına oranı ve hece sayısının kelime sayısına oranı kullanılmıştır.³ Gunning-Fog değeri, 1952 yılında Gunning tarafından bir cümledeki kelimelerin uzunluğu ve cümlenin kaç kelimedenden oluştuğu gözetilerek; metnin hangi yaş grubuna uygun olduğunu belirlemeye yönelik olarak ortaya çıkmıştır.⁴

Flesch-Kincaid değeri, metnin hangi yaş grubu tarafından okunabilir olduğunun yanı sıra okuyucunun eğitim düzeyine göre bir okunabilirlik ölçütü sağlar.⁵ Goobledyook'un Basit Ölçüm [Simple Measurement of Goobledyook (SMOG)] değeri, McLaughlin tarafından 1969'da okunabilirlik ölçütü olarak tasarlanmıştır. SMOG değerinin tespiti için bir metinde yer alan 3 veya daha fazla heceden oluşan kelimelerin sayısı hesaplamaya dâhil edilir ve metnin başından, ortasından ve sonundan en az 10 cümlelik bölümler alınarak değerlendirmeye tabi tutulur. Matematiksel formüllerin ardından Amerika'daki eğitim sistemine yönelik bir okunabilirlik değeri ortaya çıkar.⁶ Otomatik Okunabilirlik İndeksi, 1967 yılında Amerikan ordusundaki teknik dokümanların okunabilirliğini standardize etmek için Smith ve Senter tarafından bulunmuş bir formüldür. Metindeki ortalama kelime uzunluğu tespit edilir ve bu kelimelerin kaç harften oluştuğu hesaplamaya dâhil edilir. Böylece metnin hangi yaş grubuna hitap ettiğine dair bir sonuç ortaya çıkar.⁷

Türkçe yazılar için ilk olarak Ateşman'ın formülü 1997 yılında geliştirilmiştir; bu formüle göre Türkçedeki ortalama cümle uzunluğu 9-10 sözcük, kelimelerin ortalama uzunluğu ise 2,6 hecedir. Bu veriler ışığında Ateşman'ın tespit ettiği matematiksel

formülle gerekli değerlendirme yapıldığında, metnin hangi eğitim düzeyine uygun olduğunu tespit etmek mümkündür.⁸ 2010 yılında ise Bezirci ve Yılmaz tarafından Türkçe için yeni bir okunabilirlik formülü önerilmiştir. Bu formülde metindeki toplam cümle sayısı, kelime sayısı, hece sayısı, harf sayısı ve 4 heceden fazla kelime sayısı hesaplamada kullanılmıştır. Ayrıca metinde geçen kelimelerin ortalama hece sayısı tespit edilerek kelimelerin hece sayısına göre dağılım grafikleri çıkarılmıştır. Elde edilen veriler, kişilerin eğitim düzeyine göre metnin okunabilirlik değerini vermektedir.⁹

Günümüzde insanların uygulanacak tedaviyi anlaması ve yapılacak işleme tam olarak onay vermesi her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bizim çalışmamızda üçüncü basamak bir hastanenin dermatoloji kliniğinde kullanılan dermatoloji ve kozmetoloji onam formlarını farklı Türkçe Okunabilirlik İndeksleriyle değerlendirilerek hangi eğitim seviyesi için okunabilirliğinin uygun olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bir üçüncü basamak hastanesi deri ve zührevi hastalıklar ana bilim dalında kullanılmakta olan dermatoloji ve kozmetoloji onam formları, Türkçe için geçerlilik güvenilirliği yapılmış olan Bezirci-Yılmaz ve Ateşman'ın iki farklı okunabilirlik indeksler ile değerlendirilmiştir.^{8,9} Çalışma, "Helsinki Deklarasyonu prensipleri"ne uygun yapılmıştır ve herhangi bir insan ve hayvan deneyi içermediği için üniversitemiz etik kurulundan etik kurul kararına gerek olmadığına dair onay alınmıştır (Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu, tarih: 03 Mart 2023, no: 2023/03).

On beşi deri ve zührevi hastalıkları ve 9'u kozmetoloji bölümünde kullanılan toplamda 24 adet hasta onam formu değerlendirilmiştir. Deri ve zührevi hastalıklarında uygulanmakta olan dermoskopi, iyontoforez, patch, deri prick testi, paterji testi, lokal puva, sistemik puva, dar band UVB fototerapileri, intralezyonel uygulama, biyopsi, elektrokoter, kriyoterapi, küçük cerrahi girişimler ve parsiyel matri-sektomi ve fenol ile koterizasyon işlemi, tırnak cerrahisi olmak üzere 15 adet ve kozmetoloji bölü-

münde kullanılan kimyasal peeling, mezoterapi, dolgu, botulinum toksin, plateletten zengin plazma uygulaması, çok amaçlı lazer uygulaması, iğneli epilasyon, mikro pigment uygulaması (kaş kontur) ve cilt bakımını içeren 9 adet hasta onam formu değerlendirilmeye alınmıştır. Onam formlarının başlıkları ve son kısmında yer alan “isim, soy isim, imza” ile ilgili bölümleri okunabilirlik düzeyini yanlış etkilememek adına metinden çıkarıldıktan sonra, onam formları elektronik ortamda Microsoft Notepad (Microsoft Corporation, ABD) programına aktarılmış ve Bezirci ve Yılmaz tarafından geliştirilen bilgisayar programı vasıtasıyla onam formlarının hangi eğitim düzeyine göre okunabilir olduğu tespit edilmiştir.

Ateşman okunabilirlik formülü şu şekildedir:

Ateşman okunabilirlik formülü=198.825-40.175xkelime uzunluğu (toplam hece sayısı/toplam kelime sayısı)-2.610xcümle uzunluğu (toplam kelime sayısı/toplam cümle sayısı).

Ateşman okunabilirlik formülüyle yapılan analiz sonrası 0-100 arası bir okunabilirlik değeri ortaya çıkmaktadır ve bu değer 100'e yaklaştıkça metnin okunabilirliği daha kolay, 0'a yaklaştıkça daha zor olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen sayısal değer, kişilerin eğitim durumuna göre metnin okunabilirlik düzeyi hakkında fikir vermektedir (Tablo 1).

Bezirci ve Yılmaz tarafından geliştirilen formülde ise bir metinde yer alan cümlelerdeki kelime sayısının yanı sıra kelimelerdeki hece sayısının formüle özgü rakamlarla çarpılmasıyla hesaplanan okunabilirlik düzeyi aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir:

Ateşman Okunabilirlik İndeksi puanı	Okunabilirlik düzeyi
90-100	4. sınıf ve altı öğrenciler tarafından okunabilir.
80-89	5. ve 6. sınıf öğrencileri tarafından okunabilir.
70-79	7. ve 8. sınıf öğrencileri tarafından okunabilir.
60-69	9. ve 10. sınıf öğrencileri tarafından okunabilir.
50-59	11. ve 12. sınıf öğrencileri tarafından okunabilir.
40-49	13. ve 14. ve 15. sınıf (ön lisans) öğrencileri tarafından okunabilir.
30-39	Lisans mezunları tarafından okunabilir.
29 ve altı	Lisansüstü mezunları tarafından okunabilir.

TABLO 2: Yılmaz-Bezirci Okunabilirlik İndeksi ve okunabilirlik düzeyi arasındaki ilişki.

Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik İndeksi puanı	Eğitim düzeyi
1-8	İlköğretim
9-12	Ortaöğretim (Lise)
12-16	Lisans
16+	Akademik eğitim

Bezirci-Yılmaz Formülü= $\sqrt{OKSx(H3x0,84)+(H4x1,5)+(H5x3,5)+(H6x26,25)}$.

OKS: Ortalama kelime sayısı H3: Ortalama 3 heceli kelime sayısı H4: Ortalama 4 heceli kelime sayısı H5: Ortalama 5 heceli kelime sayısı H6: Ortalama 6 ve daha fazla heceli kelime sayısı.

Okunabilirlik indeksi puanı 1-16 ve üzeri arasında değişmekte olan bu formülden elde edilen sonuç, bir metnin Türkiye'deki eğitim sistemine göre okunabilirlik düzeyini gösterir. Puanın yükselmesi metnin okunabilmesi için daha yüksek bir eğitim düzeyi gerektirdiğini göstermektedir (Tablo 2).

Dermatoloji ile kozmetoloji onam formlarının okunabilirlik açısından verilerinin daha güvenilir olması amacıyla iki okunabilirlik indeksiyle istatistiki olarak değerlendirilmiştir. Ek olarak toplamda 24 adet hasta onam formunun ve ayrıca alt grup olarak dermatoloji ile kozmetoloji onam formlarının ilk 100 kelimesindeki tıbbi terimlerin sayısı sayılarak tıbbi terimlerin oranı yüzde (%) olarak ve alt grupların aralarında farklılık olup olmadığı açısından da incelenmiştir (Tablo 3).

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin analizinde SPSS 26 (IBM, ABD) programı kullanılmış ve p<0,05 düzeyi anlamlı kabul edilmiştir. Elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistikleri; sürekli değişkenler için aritmetik ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum değerleri şeklinde, kategorik değişkenler için frekans ve yüzde şeklinde verilmiştir. Gruplar arası ortalama karşılaştırırken normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. İki gruplu sürekli verilerin grup ortalamaları karşılaştırırken parametrik koşullar sağlanmadığı için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

TABLO 3: Onam formlarının okunabilirlik indekslerine göre okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması.

	n	$\bar{X} \pm SS$	Medyan (minimum-maksimum)	p değeri	
Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik İndeksi	Dermatoloji onam formları	15	16,64±9,71	15,90 (8,10-50,00)	0,297
	Kozmetoloji onam formları	9	15,83±9,21	12,60 (11,00-40,10)	
Ateşman Okunabilirlik İndeksi	Dermatoloji onam formları	15	40,70±10,95	40,80 (13,20-57,10)	0,881
	Kozmetoloji onam formları	9	38,66±10,48	40,70 (13,90-48,10)	

SS: Standart sapma.

BULGULAR

Toplamda değerlendirilen 24 onam formu Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik indeksine göre ortalama 16,30±9,30 puan alırken yaklaşık 16 yıllık eğitimle okunabilir bulunmuştur. Ateşman Okunabilirlik İndeksine göre 39,90±10,50 puana karşılık gelecek şekilde üniversite düzeyinde eğitimle onam formları okunabilir tespit edilmiştir.

Yapılan alt grup değerlendirmesinde 15 dermatoloji onam formu Bezirci-Yılmaz indeksine göre akademik eğitim ile okunabilirliği gösteren 16,64±9,71 puan alırken, 9 kozmetoloji onam formu üniversite öğrencisinin okuyabileceğini belirten 15,83±9,21 puan almıştır. Aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (p=0,297). Ateşman Okunabilirlik İndeksine göre dermatoloji onam formları 40,70±10,95 puana karşılık gelirken 13-15 yıllık ön lisans eğitimiyle okunabilir bulunmuş, kozmetoloji onam formları 38,66±10,48 puana karşılık gelecek şekilde lisans mezunları tarafından okunabilir olduğu bulunmuştur. Aradaki fark yine istatistiksel açıdan anlamlı değildir (p=0,881) (Tablo 3).

Ortalama tıbbi terim oranları, toplam 24 onam formunda %8,46±2,98, dermatoloji ve kozmetoloji onam formlarında ise sırasıyla %8,80±3,21 ve %7,89±2,62 bulundu. Alt grupların değerlendirilmesinde anlamlı farklılık tespit edilmedi (p=0,51).

TARTIŞMA

Girişimsel işlemlerden önce aydınlatılmış onam alınması, hastanın vücuduna ne olacağını bilmesi açısından yasal ve etik olarak gereklidir. Bununla birlikte onamın alınacağı kişinin söz konusu müdahaleye onay vermesi için onay verme yetisine sahip olması ve uygun şekilde bilgilendirilmiş olması gerekir.

Uygun şekilde bilgilendirme için müdahalenin neden gerekli olduğu, nasıl yapılacağı, hastanın göreceği yarar ve işlemin olası komplikasyonları hastaya detaylı şekilde izah edilmeli; tedavide alternatifler görüşleri hakkında bilgi verilmelidir.¹⁰ Söz konusu aydınlatılmış onamın yazılı olarak alınması hem etik açıdan hem de yasal açıdan bir ön koşul olarak kabul edilmektedir.¹¹ Hastaya sözlü olarak bilgi vermek, onun yaşına ve eğitim durumuna göre o an için ayarlanabilir ancak yazılı onamlar çoğu klinikte standart prosedüre göre hazırlandığı için okunabilirlik düzeyinin yüksek olacak şekilde yazılmış olmaları gereklidir.¹² Sözlü onam alınması durumunda veya yazılı onamın yeterince açık olmaması durumunda bilgilendirmeyi yapan kişi yasal sorumluluk altına girebilir ve onamın geçerli olmaması söz konusu olabilir.¹³

Literatürde tıp alanında okunabilirlik üzerine yapılan sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Çifci ve ark. tarafından 2020 yılında yapılan çalışmada, madde bağımlılığı ile ilgili Türkçe internet sitelerinin okunabilirliği Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülleriyle değerlendirilmiş ve ortalama 14 yıllık eğitimle söz konusu internet siteleri okunabilir bulunmuştur.¹⁴ Ay ve Duranoğlu, 75 ayrı göz damlasının prospektüsünü Türkçe okunabilirlik açısından incelemiş olup, söz konusu çalışmada göz damlalarının prospektüslerinin ortalama 13 yıllık eğitimle okunabilir olduğu bulunmuştur.¹⁵

Çalışmamıza benzer bir araştırma olarak; 2019 yılında Ebem ve ark. 90 ayrı intramusküler ve intravenöz onam formunu Ateşman ile Bezirci ve Yılmaz tarafından geliştirilen formüllerle birlikte değerlendirmeye almış ve çalışma sonucunda hastanelerde kullanılan intramusküler ve intravenöz onam formlarının okunabilirlik düzeyinin oldukça düşük olduğu bulunmuştur.¹⁶ Ateşman için okunabilirlik değerini

56 puana karşılık gelen 11 ve 12. sınıf öğrencileri için okunabilir bulmuşlardır ve bu oran bizim çalışmamızdaki $39,90 \pm 10,50$ sayısı ile kıyaslandığında, bizim çalışmamızdaki onam formlarının daha zor okunabilir düzeyde olduğu dikkat çekmektedir. Aynı çalışmada, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik indeksine göre 9,43 puana karşılık olarak 10 ve 11. sınıf öğrencileri için onam formları anlaşılır tespit edilmiştir. Bu oran bizim çalışmamızdaki $16,30 \pm 9,30$ puana karşılık gelen 16 ve 17 yıllık eğitim düzeyi ile kıyaslandığında yine Ebem ve ark.nın onam formlarına göre bizim değerlendirdiğimiz onam formlarının daha düşük düzeyde okunabilir olduğu görülebilir. Ay ve Doğan'ın yaptığı bir diğer çalışmada, bir üçüncü basamak hastanenin göz hastalıkları kliniğinde kullanılan onam formları Ebem ve ark.nın çalışmasıyla uyumlu olarak 10-11 yıllık eğitimle okunabilir bulunmuştur.^{16,17} Türkiye'deki 45 farklı kurumdaki anestezi öncesi kullanılan bilgilendirilmiş onam formlarının 3 farklı indeksle analizinin yapıldığı başka bir araştırmada, Ateşman formülüne göre tüm formların ortalama okunabilirlik düzeyi 33,2 olup, sonuçları bizim çalışmamızdaki değerlendirmemize benzerdir.¹⁸

Bir metinde çok sayıda bilinmeyen sözcük bulunuyorsa ve bu sözcükler o metinde sıklıkla tekrarlanıyorsa metnin okunması zorlaşır.¹⁸ Bu durum hastanın eğitim düzeyi ile ilgili değişkenlik göstermekle beraber, genellikle çok heceli kelimelerden oluşması nedeniyle değerlendirilmesi gereken en önemli faktörlerden birisi de metnin tıbbi terminoloji içeriğidir. Ülkemizde intramusküler ve intravenöz enjeksiyon onam formlarında tıbbi terim oranı sırasıyla $\%2,60 \pm 2,07$ ve $\%2,58 \pm 2,26$, anestezi onam formlarında ise $\%4$ gibi düşük bir düzeyde olduğu bildirilmiştir.^{16,18} Çalışmamızdaki toplam 24 onam formunda ortalama tıbbi terim oranı $\%8,46 \pm 2,98$ olup, belirtilen çalışmalardakinden daha yüksek oranda idi. Alt grupların değerlendirilmesinde de anlamlı farklılık tespit edilmedi.

Bu çalışmanın onam formlarının okunabilirliği değerlendirilirken metinde yer alan cümlelerin uzunluğu, kelimelerin hece sayısı gibi faktörler dikkate alınmıştır. Ancak bir metnin hangi büyüklükte punto ve hangi yazı karakteri ile yazıldığı ve içerikte tıbbi

terimlerin kullanılması da okunabilirliğini etkileyebilir. Ayrıca girişimsel işlem ve tedavi öncesinde hastaların kaygı düzeyinin yüksek olması beklenir ve bu durumun da onam metninin anlaşılabilirliğini azaltması söz konusu olabilir. Bununla birlikte okunabilirlik puanları, sadece cümle uzunluğu ve kelimelerin hece sayısı ile ilgilidir. Okunabilirlik formülleri ile okunabilirliği etkileyebilecek metin düzeni, yazı tipi ve boyutu ve hasta kaygısı gibi parametreler değerlendirilemez.¹⁶

Okunabilirlik testleri metnin anlaşılabilirliği konusunda kesin sonuçlar vermese de metnin düzeyi hakkında fikir vermektedir. Bu alanda onam formlarını imzalayan hastaların eğitim durumları, yaş, cinsiyet ve benzeri demografik verileri, görme keskinliği durumları, kaygı düzeyleri ve daha pek çok faktörü de içerecek şekilde yeni çalışmalar düzenlenmesinin yararlı olacağını düşünüyoruz.

SONUÇ

Bir üçüncü basamak hastanenin dermatoloji kliniğinde kullanılmakta olan söz konusu dermatoloji ve kozmetoloji onam formlarının okunabilirlik düzeyinin oldukça düşük, içeriğindeki tıbbi terimlerin kullanım oranlarının ise ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda bildirilenlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Hasta onam formlarının okunabilirliğinin kolaylaştırılması için ülkemizde yaşayan bir kişinin ortalama eğitim süresinin de dikkate alınarak düzenlenmesi açısından metinde tıbbi terimlerin mümkün olduğunca kullanılmaması ve kısa cümle uzunluğu, az hece sayısı içeren kelimeler içermesi önemlidir.

Dermatoloji kliniklerinde kullanılan onam formlarının okunabilirlik düzeyinin tespit edildiği ilk çalışma olması bakımından çalışmamız önemlidir ve bu çalışmanın dermatoloji ve kozmetoloji kliniklerinde kullanılacak onam formlarının hazırlanmasına ışık tutabileceği kanısındayız. Yapılacak çok merkezli çalışmalarla ideal formların oluşturulması ve kliniklerin kullanımına sunulması sağlanabilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme

sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite

üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Goldbort R. Readable writing by scientists and researchers. J Environ Health. 2001;63(8):40-1. [PubMed]
- Boztas N, Omur D, Ozbilgin S, Altuntas G, Piskin E, Ozkardeşler S, et al. Readability of internet-sourced patient education material related to "labour analgesia". Medicine (Baltimore). 2017;96(45):e8526. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Flesch R. A new readability yardstick. J Appl Psychol. 1948;32(3):221-33. [Crossref] [PubMed]
- Walsh TM, Volsko TA. Readability assessment of internet-based consumer health information. Respir Care. 2008;53(10):1310-5. [PubMed]
- Kincaid JP, Fishburne Jr RP, Rogers RL, Chissom BS. Derivation of new readability formulas (automated readability index, fog count and Flesch reading ease formula) for navy enlisted personnel. Research Branch Report. 56. Institute for Simulation and Training. 1975. [Crossref] [PMC]
- Al-Ajlan AA, Al-Khalifa HS, Al-Salman AMS. Towards the development of an automatic readability measurements for Arabic language. Third International Conference on Digital Information Management. London, United Kingdom: 2008. p.506-11. [Crossref]
- Smith EA, Senter RJ. Automated readability index. AMRL TR. 1967:1-14. [PubMed]
- Ateşman E. Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi [Measuring readability in Turkish]. Dil Dergisi. 1997;58:71-4. [Link]
- Bezirci B, Yılmaz AE. Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü [A software library for measurement of readability of texts and a new readability metric for Turkish]. DEÜ FMD. 2010;12(3):49-62. [Link]
- Anderson OA, Weame IM. Informed consent for elective surgery—what is best practice? J R Soc Med. 2007;100(2):97-100. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Satyanarayana Rao KH. Informed consent: an ethical obligation or legal compulsion? J Cutan Aesthet Surg. 2008;1(1):33-5. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Paasche-Orlow MK, Taylor HA, Brancati FL. Readability standards for informed-consent forms as compared with actual readability. N Engl J Med. 2003;348(8):721-6. [Crossref] [PubMed]
- Hall DE, Prochazka AV, Fink AS. Informed consent for clinical treatment. CMAJ. 2012;184(5):533-40. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Çifci HK, Kozanhan B, Solak İ. Madde bağımlılığı ile ilgili Türkçe internet sitelerinin okunabilirliğinin değerlendirilmesi [Evaluation of readability of Turkish websites on substance addiction]. Bağımlılık Dergisi. 2020;21(1):56-63. [Link]
- Ay İE, Duranoğlu Y. Göz damlası prospektüslerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi [An evaluation of the readability of package inserts of eye drops]. Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi. 2022; 27(1):55-9. [Crossref]
- Ebem E, Tutar MS, Yıldız M, Canitez A, Kara O, Kozanhan B. İntravenöz ve intramüsküler enjeksiyon bilgilendirilmiş onam formlarının okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Readability assessment of intramuscular and intravenous injection informed consent forms]. Anadolu Klinikleri Dergisi. 2019;24(2):132-6. [Crossref]
- Ay İE, Doğan M. An evaluation of the comprehensibility levels of ophthalmology surgical consent forms. Cureus. 2021;13(7):e16639. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Boztaş N, Özbilgin Ş, Öçmen E, Altuntaş G, Özkardeşler S, Hancı V, et al. Evaluating the readability of informed consent forms available before anaesthesia: a comparative study. Turk J Anaesthesiol Reanim. 2014;42(3):140-4. [Crossref] [PubMed] [PMC]